

Ön Söz / Preface

Sağlık, milletlerin yalnızca bugünkü refahını değil; yarın kuracağı medeniyet ufkunu belirleyen en temel güçtür. Ekonomik büyümeden bilimsel üretime, sosyal dayanışmadan eğitim başarısına kadar varolan tüm süreçlerin başlangıç noktası sağlıklı birey ve sağlıklı toplumdur. İşte bu nedenle sağlık, bir hizmet sunumu alanı olmanın çok ötesinde; devletlerin stratejik kapasitesini, toplumsal kalkınmasını ve geleceğe güvenle bakabilme kudretini belirleyen en büyük sermayedir.

Bugün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de toplum sağlığını tehdit eden riskler değişmekte; kronik hastalıklar, davranışsal risk faktörleri ve bağımlılık türleri sağlık sistemlerinin üzerinde artan bir yük oluşturmaktadır. Böyle bir tablo karşısında en güçlü koruyucu kalkan, sadece tedaviye değil sağlığın korunmasına ve geliştirilmesine odaklanan bir yaklaşımın inşasıdır.

Bu anlayışın bir sonucu olarak Sağlık Bakanlığı, yalnızca mevcut sorunları iyileştiren değil, sağlık kültürünü temelden dönüştüren yeni bir perspektif üzerinde çalışmaktadır: Sağlıklı Türkiye Yüzyılı Sağlıklı Yaşam Stratejik Çerçevesi. Bu çerçeve, ülkemizde sağlık algısını reaktif bir hizmet modelinden proaktif, güçlendirici ve sürdürülebilir bir yaşam vizyonuna taşımayı amaçlayan yapısal bir dönüşüm adımıdır.

Bu stratejik dönüşümde en öncelikli alanlardan biri, hiç kuşkusuz tütün ve diğer bağımlılıklarla mücadeledir. Çünkü tütün kullanımı, önlenemez hastalık ve ölümlerin başlıca nedenlerinden biridir. Bu kullanımın yol açtığı zararlar yalnızca sağlık sistemini değil; ekonomiyi, sosyal yaşamı ve gelecek kuşakları da doğrudan etkilemektedir

Güncel göstergeler bize şunu açıkça söylüyor:

Her üç yetişkinden biri tütün ürünü kullanıyor.

Bağımlılıklara başlama yaş başlangıcı giderek düşüyor.

Elektronik sigara, ısıtılmış tütün ürünleri ve yeni nesil nikotin formları, tütün kullanımının doğasını hızla değiştirerek bağımlılık davranışlarını daha karmaşık bir yapıya dönüştürüyor.

Dolayısıyla bugün yapılması gereken, yalnızca mevcut bağımlılar için tedavi kapasitesi oluşturmak değil; **toplumun** sağlıklı kalma kapasitesini artırmaktır. Sağlıklı yaşam davranışlarını teşvik eden, gençleri önceleyen ve toplumun tümünü kapsayan bütüncül bir yaklaşım geliştirmek zorundayız.

Bu nedenle Sağlık Bakanlığı olarak Sağlıklı Türkiye Yüzyılı vizyonumuzun merkezine "Koruyan, Geliştiren ve Üreten Sağlık" modelini yerleştiriyoruz.

Bu model üç temel bileşenden oluşmaktadır;

1. **Koruyan Sağlık:** Riskleri ortaya çıkmadan azaltmak, maruziyeti engellemek.
2. **Geliştiren Sağlık:** Sağlık okuryazarlığını artırmak, bireyin kendi sağlığını yönetebilmesini sağlamak.
3. **Üreten Sağlık:** Yerli kapasiteyi güçlendirerek sürdürülebilir müdahale modelleri geliştirmek.

Tütün bağımlılığıyla mücadele ve tütün kontrolü çalışmaları da tam olarak bu vizyon ve model doğrultusunda "Dumansız Türkiye" hedefi ekseninde yükselmektedir:

Ulusal Tütün Kontrol Eylem Planı, Bağımlılıklarla Mücadele Kurulu, Sigara bırakma poliklinikleri ve danışma hatları, Gençlik odaklı farkındalık programları, SAHA Sağlık Elçileri, Normal doğum, ruh sağlığı, sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite konularında atılan adımlarla entegre davranış değişikliği modelleri ve bu modelleri baz alan iletişim çalışmaları, bu mücadelenin temellerini oluşturmaktadır.

Çünkü bağımlılıkla mücadele, sağlık politikalarının ötesine geçen ve toplumun tüm kesimlerinin ortak sorumluluğunu gerektiren bir süreçtir.

Çocukların büyüdüğü ev ortamı, okulların iklimi, şehirlerin mimarisi, medyanın dili ve ticari stratejiler; toplumun sağlık davranışlarını doğrudan etkileyen temel unsurlardır. Bu nedenle tüm kurumlarla birlikte hayata geçirmeyi hedeflediğimiz "Tüm Politikalarda Sağlık" yaklaşımı, bağımlılığın kök nedenlerine müdahale etmemizi sağlayacak en güçlü araçlarımızdan biri olacaktır

Türkiye, 2008'den bu yana tütünle mücadelede yalnızca ulusal düzeyde değil, küresel ölçekte de örnek gösterilen ülkelerden biri olmuştur. Ancak bugün karşımızda çok daha farklı bir tablo vardır: Geleneksel sigarayla sınırlı kalmayan, çeşitli yeni ürünlerle hızla yayılan ve özellikle genç nüfusu etkisi altına almaya çalışan yeni bir risk ekosistemi.

Bu nedenle bağımlılığı yalnızca *yasak ve müdahale* alanı değil; *kültürel dönüşüm* meselesi olarak ele almak zorundayız.

Bir genç sigara içmediğinde değil, içmeyi tercih etmediğinde başarıya ulaşacağız. Toplum sağlığı farkındalıkla güçlendiğinde, bağımlılık yayılma alanı bulamayacaktır.

Turkish Journal of Tobacco Control'un bu sayısı, yalnızca tütün kontrolüne dair bilimsel bilgiyi bir araya getiren bir çalışma değildir. Aynı zamanda hepimize bir görev hatırlatır: toplumun sağlığını korumak, gençleri bağımlılıktan uzak tutmak ve daha güçlü bir gelecek kurmak.

Bu sayıya katkı sunan tüm değerli araştırmacılara ve sahada emek veren meslektaşlarıma teşekkür ediyorum. Üretilen her bilgi, atılan her adım ve geliştirilen her politika, bir bireyin yaşamını değiştirebilecek güçtedir. Bağımlılıkla mücadele, tek bir yayınla değil; bilim, irade ve toplumsal kararlılıkla adım adım büyüyen bir süreçtir.

İnanıyorum ki Sağlıklı Türkiye Yüzyılı, tütün ve diğer bağımlılıkların gölgesinden uzak, daha üretken ve daha huzurlu bir geleceğe uzanan ortak yolculuğumuzun temel taşı olacaktır.

Sağlıklı bir toplum için birlikte çalışmaya devam edeceğiz.

Saygılarımla,

Doç. Dr. Muhammed Atak

Sağlık Bakanlığı Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürü